

HUNYADMEGYE
KIHALT CSALÁDJAIRÓL

IRTA
KÖVÁRY LÁSZLÓ

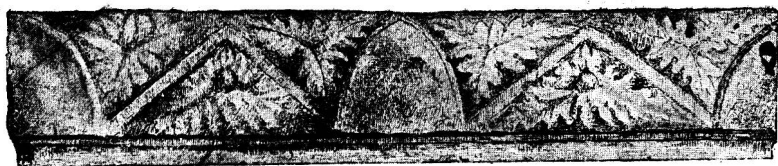
*

HUNYADMEGYE
LEGRÉGIBB TISZTIKARA

(A XV. SZÁZAD VÉGÉIG.)

IRTA
Dr. WERTNER MÓR

DÉVA
NYOMATOTT HIRSCH ADOLF KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1900

Előszó.

E füzetünkkel a megvalósulás stádiumába jutott az a terv, melyet társulatunk 1898 decz. 14-iki igazgató-választmányi ülésén indítványoztam, illetve: előadtam. Ezennel megindítjuk »Hunyadmegye nemes családjai« cz. új vállalatunkat, mely időhöz nem kötött füzetekben s időhöz és betűrendhez nem ragaszkodva, kiváló családjaink történetét, genealogiáját fogja tágabb körökben megismertetni, vagy egyes életrajzokat fog közölni, képekkel, czímerrajzokkal, aláírásokkal és műmellékletekkel díszítve, miként az ma már szokásos.

Vállalkozásunk azt hiszszük hézagot pótló, mivel (Nagy Iván munkájától eltekintve) még mindig nincs irodalmunknak olyan specialis műve, mely megyénk nemes családjai történetét adná elő.

Első kísérlet e téren *Dobai* István 1739-ben megjelent »Tiszesség oszlopa,« mely falvak szerint sorolja fel megyénk nemesiségét és birtokosságát, úgy, a mint ő azt maga is ismerte. Fogyatékos kis mű, de igen ritka, alig maradt fenn belőle egy-két példány, és azért, meg mivel megyénk múlt századi családjairól sok apróságot feljegyez, egész terjedelmében ki fogjuk adni.

Korunkban, az ötvenes évek közepén *Kőváry* László, az erdélyi magyar genealogia megalapítója ismertette főbb családjainkat »Erdély nevezetesebb családai« cz. művében (8-r. 279 l. Kolozsvártt, 1854.); a kit ép azért kértünk fel, hogy munkánkhoz bevezetést, mint ő mondja: initialét írjon.

Végül *Böjthe* Ödön ref. pap írta meg levéltári kutatásai nyomán »Hunyadmegye Sztrigymelléki részének és nemes családainak története, tekintettel a birtokviszonyokra« (8-r. 307 l. Budapest, 1891.) cz. munkájában megyénk nemes családjai közül százötven-

nek kisebb-nagyobb történetét, s könyve ép ezért még sokáig nélkülözhetetlen forrásmunkánk marad fogyatkozásai mellett is.

E számottevő előmunkálatok után most mi vesszük fel működésünk programjába a családtörténelem szakszerű művelését, s ha vállalatunkat Hunyadmegye nemes családjai és a hazai történelem iránt érdeklődő olvasóközönség kellően támogatja, biztosnak tartjuk, hogy próbálkozásunk nem lesz hiábavaló.

Ismertetni fogjuk az élő és kihalt, a főúri és köznemesi családokat egyaránt.

Felléptetjük a br. Bánffy, Barcsay, gr. Bethlen, br. Győrffy, gr. Gyulay, gr. Haller, gr. Horváth-Tholdy, Hunyadi, br. Jósika, br. Kemény, Kenderesy, gr. Kuun, gr. Lázár, br. Naláczy, br. Nopcsa, gr. Teleki és gr. Tholdalaghy-családok történetét.

De nem feledkezünk meg a köznemesi Brády, Buda, Csáki, Csulay, Kenderesi, Mara, Pogány, Ponory, Puy, Szilvásy, Tornya, Török, Várady, Zejk és más családról sem.

Az életrajzok közül is készül a Geszthy Ferenczé és Barcsay Ákosé. S közöljük mindezt úgy és akkor, a mint elkészülnek és anyagi erőnk engedi.

Közreműködéseket megígérték: dr. Amlacher Albert, Doby Antal, Koncz József, Kőváry László, Krenner Miklós, dr. Súlyom-Fekete Ferencz, Téglás Gábor, dr. Veress Endre, dr. Wertner Mór és mások, úgy, hogy rajtunk nem fog múlni e szerény viszonyok közt megindult új történelmi vállalat fejlesztése és fentartása.

Déván, 1900 márczius 1-én.

A szerkesztő.

Hunyadmegye kihalt családjairól.

(Adalék Dobai nyomán, a hunyadmegyei családok aranykönyvéhez.)

Köszönteni tisztesség, fogadni kötelesség. A mit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra. Az én korom ily arany szabályai indítanak, hogy kötelességemet teljesítsem a »Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat« iránt, mely, lehet hogy életem 80-ik, írói életem 60-ik éve alkalmából, tiszteleti tagjai sorába méltatott.

Ha valaki, a történetíró másoknak él. A történetíró gyönyöre: dicsőíteni másokat, különösen azokat, kiktől nem várhat semmit. S nem oda esik tekintetem, hogy mit érez, ha az élők elismeréssel jutalmaznak: hanem oda, hogy a kitől nem vártam volna, egyik munkám írásánál segített, emlékezetével, írásával, mit most, fél-század múlva előkerestem; s mert hunyadmegyei volt, nem köszönhetem az ő s társulatunk hazáját méltóbb tárggyal, minthogy iratát ismertetem s emlékeztétét hálából felújítom.

Társulatunk közelebből, a történelem és régészet mellett, programjába vette a történet másik segédtudományát, a *család-történetet* is Hunyadmegyére nézve. Initialét kívántam rajzolni társulatunk ez új munkájához, hogy ha árad belőle valamelyes dicsőség, essék vissza az is a megyére, hű fiára, ki nekem Hunyadmegye élő s kihalt családjait összeírta. S az is vezet, hogy mint nem hunyadmegyeinek méltatása, a tárgy érdemét növelni fogja.

Tizenkét év előtt, mint az országos »Magyar történelmi társulat« tagjai, 1887 július végén vendégei voltunk Hunyadmegyének s egyik felolvasónk részéről azzal köszöntöttük vendéglátóinkat, hogy magyar eredetöket kétségessé tettük. Hazamentem. Elővettem *Erdélyi történelmem* I. kötetét s benne (a 114—116. lapon) a kenézekről írt czikkelyt. Szerettem volna figyelmeztetni az illetőt, hogy az erdélyi történetbúvárok még a forradalom előtt tisztázták e kérdést, még pedig okmányok alapján, s azon ered-

ményre jutottak, hogy nemcsak a királyi váraknak, hanem az egyes családoknak is voltak kenézei, s ha voltak, azt kérdehetjük már most, miféle natio volt a földesúr, s ha nem volt magyar, kinek kenéze volt?

Az akkor lefolyt vitára, melyhez magyarok, szászok hozzászóltak, egy névtelen munkácska adott okot, mely azt vitatta, hogy az erdélyi kenézek oláhok és pedig oláh nemesek voltak. A vita folytán kiderült, hogy Erdélyben mindenfelé, még a Székelyföldön is voltak kenézségek, s kitűnt az is, hogy a legtöbb Hunyadmegyében volt; mint különben is Erdély legnagyobb megyéjében. Ez az eszmemenet kelthette fel a gondolatot, hogy a hunyadmegyei családok e kenézek utódai. Különben, hogy a hunyadmegyei kenézek később magyar családok törzseivé lehettek, történeti ténynek vehetjük. S ha van Erdélyben pont, hol kérdésessé lehetne tenni a családok magyar eredetét, az egyedül Fogaras vidéke, mely a történeti nyomozások gyanítása során a honfoglalás utáni időkből szakadt Oláhország akkori területéből Erdélyhez. Mindezt futólag hoztam fel, mint társulatunk egyik feladatát. Annyival is inkább, mert czímem a hunyadmegyei kihalt családok emlékezetének felújítására szolgál.

Pusztulunk, hangzik naponta a sajtóban. Minden családfe kipusztulásában, hogy azzal a kifejezéssel éljünk, egy magfa dől ki. Minden család kipusztulása nemzeti veszteség. Ez a gondolat arra vezetett, hogy ha félszázaddal ezelőtt összeírtam az erdélyi nevezetesebb családokat, különös tekintettel az élőkre: pillantást vessek az Erdélyben századunk utolsó felében kihalt családokra. S azon szomorú eredményre jöttem, hogy a forradalomra lejött mintegy hatvan mágnás-család majdnem fele kihalt, legalább erdélyi ágánálunk kipusztult. S bár főbb nemes családjaink közt is nagy volt a pusztulás, aránylag még sem volt e félszázad pusztítása akkora, mint a mágnás családoknál, kiknek utolsó sarjairól emlékiratot vettem fel. Ez úton érkeztem a hunyadmegyei kihalt családok témájához, melynek már címe is jelzi, hogy csakis *adalék* kíván lenni. Azzal a megjegyzéssel, hogy a ki utánam jön, szerencsésen kutatthat, a honnan én merítettem: gr. Kemény Józsefnek az Erdélyi Múzeum-Egylet könyvtárába letett stemmatografiája kézirati dolgozatában, s ha megtalálható: Torma József, Hodor Károly, Mike Sándor genealogiai gyűjteményében.

Ha van Erdélyben megye, mely büszke lehet fiaira, családjaira, az első sorban Hunyadmegye. Jó talaj, jó levegő csakúgy termette a nagy embereket. A dicső Hunyadiak, a legnagyobb magyar hadvezér, a legféleljetlenebb király, s Bethlen Gábor bölcsője ringott ott, a legnagyobb erdélyi fejedelemé, ki nélkül nem lett volna megmentve az erdélyi fejedelemség, s ha nem lett volna megmentve, most a magyar állam csak történeti emlék volna. S ha Erdély történetét a millenium századában vesszük, Hunyadmegye fia, családjai neve futja végig századunk történetét. A forradalom előtt a Nopcsák, Jósikák lobogtatják a kormány, s velök szemben a Kendefiek, Gyulaiak a liberalizmus zászlóját; s a forradalom után a Kuunok neve emelkedett történelmi magaslatra. Egy ily megye tudományos világának figyelme méltán fordult a megyei családok történetére. Már azért is, hogy épen Hunyadmegyében történik a legkevesebb változás a családi viszonyokban. Kifejezést nyert, mit méltán hangoztatunk: kié a föld, azé az ország.

Ha csak az újabb időket tekintjük is, társulatunk nyomozása előtt bőven elég tágas tér áll, mert, ha az élő családokat s azon kihalt családokat, melyeknek neve a köztörténet, vagy a megye történetébe szövődött, következő névkoszorút adja: Ágh, Bája, Balia, Balika, Bálint, Balog, Barsai, Brázovai, Benedikti, Biszkári (később Dédácsi), Bobik, Borbély, Buda, Csolnakosi, Csulai, Dobai, Fekete, Folti, Gargócs, Győrfi, Gyulai, Gridi, Goró, Ivuly, Jósika, Jordán, Kakucsi, Kapi, Kéméndi, Kendefi, Kenderesi, Koncz, Kuun, Lugosi, Lukács, Makrai, Mara, Moldován, Naláczi, Nopcsa, Palatics, Pogány, Ponori, Puji, Rápolti, Szálfi, Sándor, Szeredai, Torna, Török, Zalasdi, Zeyk, Zudor, Vadas, Váradi.

Azonban Hunyadmegyére nézve sem vagyok csupán saját tudásomra utalva. Forrás áll előttem Hunyadmegye egy öreg fiától, ki felkérésre akkor, midőn az ötvenes években genealogiával foglalkoztam, az akkor élő családok lajstroma mellett, kitért a kihalt családokra is. Ez *Dobai* György, kinek Szilágy-Somlyón 1856 júl. 9-én kélt szomorú jelentésének kezdő sorai 76 évre terjedő életét siratják, s mint végszavai mondják: benne kihalt a páratlan emlékező tehetség s a tudományok gazdag kincstára egyike: a mit, mint a ki Kolozsvárt lakása alatt az öreg urat ismerni tanultam, szintén aláírok.

Dobai félivre terjedő hagyatéka már azért is érdekes, mert

családi tradíciókon alapúl. A tudtával kihalt családokat három csoportban közli: régen, kora előtt és korábban kihaltakra osztva. Mihez én egy negyedik korszakot hozok, mi írása keltétől, 1853-tól kezdődik.

A régen kihaltak közül csakis azokról emlékezik, kik nem Hunyadmegyéből írást magokat, mint :

Borbély, kik Simáról — Magyarország öt Sima nevű községe valamelyikéről — írást magokat. Fiúágon utolsó Borbély György, a nevezetes hadvezér, ki sánta lévén, székérből intézkedett. Egy alkalommal ezer rabot kapott, azzal építtette Algyógyon azon nagy kastélyt, melyet a Kuun-család bír. Maga is ott lakott.

Kapi, kik közül Kapi Györgyről emlékezik meg, ki Aranyon lakott, mely hajdan Rápolti Györgyé volt, kit Apafi fejedelem kegyetlenkedéseiert, fenyegetődzéseiert elfogatván, szűk tömlöczbe záratott a dévai várban, honnan cselédjei el akarván szöktetni, kötél-lajtorjája elszakadt, sziklára zuhant és kínosan halt el. Felemlítem, hogy a Kapiak fészke, a Kapivár romja Eperjesnél ma is hirdeti a család egykori fényét.

Lugosi, Lugosról írást magokat. Emlékezete szerint az utolsó Lugosi László volt, kinek két leánya : Anna radnóti Balog Jánosné, Judit Miksa Gáborné lett.

Moldován, Tótiban lakott, Piski mellett. Teljesen kihalt.

Palatics, utolsó volt György ; leánya Erzsébet Barcsai Ferenczné lett.

Egy más fejezetben hozza a fiakban, leányokban kihalt törzsökös családokat, melyek az ő kora előtt nem sokkal haltak ki, kiknek egy részével Dobai családja kötelékben állott. Milyenek :

A *Balika* család, maros-németi előnévvel. Nagybirtokú család. Nevezetes tagja Balika Bálint, ki mutua fassionál fogva Kéméndi Márkkal a branyicskai (régebben brancsikai) uradalmat is bírván, a branyicskai kastélyt ketten építtették. Az utolsót, Balika Ferenczet — mint írja — értem, mint gyermek elégszer voltam nála Kituden, a hol lakott ; mintegy 68 évvel ezelőtt halt meg. Szép birtoka egy részét a leánymaradékok bírják. A Muncsel nevű havast a királyi kamara a hunyadi várhoz csatolta.

A *Dédácsi*, régebb Biskári család, dédácsi előnévvel. A Biskári nevet egyelőre Dédács oláh nevére Biskárról vette volt. Az utolsó fiú Dédácsi László, feleségétől, alpestesi Balog Annától, egy

leányok volt: Erzsébet, később Török Ferenczné. Ez volt utolsó leány. Ennek — a mint írja — én vagyok maradéka s néhai testvérem, Dobai Eszter kéméndi Váradi Ignáczné fiai: Albert, Ádám és Gyula.

A *Folti* családról megjegyzi, hogy Foltról írta magát s ott is lakott, a többiekben utódaira utal. Nőm nővére kezén levén egykori birtokuk, mint látogató, hogy pótoljam egy részét az utódok helyett, a következőket írhatom róluk. Mint Hodor Károlynak az ötvenes években nekem küldött jegyzéke mutatja, az utolsó Foltiak: Bálint és Ferencz. Bálint, kinek neje Jósika Mária, 1683 jun. 28-ikáról végrendelkezett. Egy leánya volt, Mária, ki gróf Bethlen Lászlóné lett, kitől a hatodik nemzedék egyik tagja gr. Bethlen Gergely adta el mai birtokosának. Az udvarban, helyéről kimozdítva, két kőlap van feltámasztva, egyiken a felírat: Josika Márja, s alatta címer, melyen a Bethlenek kígyója, úgy vélem, a Jósikák címerét fogja körül. A másik lapon hosszas felíratban megvan írva, hogy ezt a tornyot, (mi egyébiránt csak 7—8 méter magas, egy szobát tartalmazó emeletes épület) Folti Bálint párja építtette 1719-ben. A másik utolsó Foltinak, Ferencznek, nejét Hodor nem jegyzi. Ennek is csak egy leánya van, Anna, ki Pókai Miklósné lett, kinek szintén Anna leánya csapói Turóczi Jánosné. Folt községén kívül, a hegyoldalban két kis rom áll, fedél nélkül, egyik pincze lehetett, a másik biztosan egy kápolna, mi alatt boltozott sírbolt, feltörve, teljesen üresen. Mellette egy földön heverő kőlap, rajta félig olvasható felírat, miről az évszám ki nem vehető, de a Folti név igen, pár év előtt a *Ferencz* név is kivehető volt; szintén olvastam. A harmadik utolsónak, Jánosnak, kinek Borka leánya P. Horváth Kozmáné, Folton semmi nyoma.

A *Rápolti* család, rápolti előnévvel. Az utolsó fiú, Rápolti György horvát bán, neje magyarországi Ravazdi Kata. Leányok Ilona, férjhez ment az akkori időben élt három Tárnok-Macskási testvér közül az egyikhez. Meghalván Rápolti György, a három Macskási fiú nyerte meg jószágait, azok maradékai bírják most is. Mint Dobai írja, onnan tudja, mert anyai ágon ezek egyikének maradéka. S megjegyzi, hogy családfája nála a forradalomkor pusztult el.

A *Szálfai* család, sárfalvi előnévvel. Kipusztult, jószágai a Barcsai-családra szálltak.

A *Zalasdi* család, zalasdi előnévvel. Jóságai az utolsó leánynyal, Borbárával, a Barcsaiakra szálltak. A gridi *Gridi* családot utána veti, de megjegyzése hozzá nincs.

Az ő éveire kihalt családok czíme alatt hozza:

A *Bája* családot, borbátvízi előnévvel. Utolsó fiú Ignác, egy igen kedves, sokat utazott, jó készütségű ifjú, ki élete virágában halt el. S hozzá adhatjuk, hogy az utolsó Bája leány Mária, a báró Bánfi Albert anyja volt.

A *Bobik* család, karánsebesi előnévvel. Az utolsó fiút, Bobik Ferenczet, Dobai gyerekkorában sokszor látta.

A *Gargots* család nagyváradi előnévvel. Utolsó fiú Dániel volt, kedves jó ember. A név Borbárában, Baliánéban élt tovább, Dániel lánytestvérében.

Hogy Dobait pótoljam, útalok »Erdély nevezetes családai« cz. munkám 270. lapjára, hol az általa említett Balika, Bája, Biskári-Dédácsi, Folti, Rápolti, Sálfi, Zalasdi már a forradalom előtt kihalt családok mellett, mint szintén kihaltakat, felhozom az alpestesi *Ágh*, a gyógyi *Gyógyi*, a reketyei *Marsinai* s a benczenzi *Olasz* családokat.

Hogy a kihalt családokkal végezzünk, fejezzük be azzal, hogy Dobai 1856-ban történt halála előtt (a mit nem említett) már kihalt volt fiágban a gróf *Kendeffi* család Kendeffi Ádámban 1832-ben, a báró *Naláczi* család, Naláczi Istvánban 1844-ben, s halála után a gróf *Gyulai* család polgári, illetőleg Erdélyben élő ága, gróf Gyulai Lajossal, 1869-ben.

Az élő családokra térve, Dobai nyomán haladva, szerinte, amennyire eszébe jutottak, 1853-ban a következő nagyobb családok éltek: a nagybarcsai *Barcsai*, galaczi, bugyesdi *Buda*, brázovai *Brázovai*, fejfervízi *Bálint*, felsőszilvási *Balia*, csolnakosi *Csolnakosi*, csulai *Csulai*; következik, mit nem sorol elő: a kis- és nagydobai *Dobai*, felsőszálláspataki *Kenderesi*, seréli *Kenderesi*, malomvízi *Kendefi*, demsusi *Lukács*, felső-szálláspataki *Mara*, vízszentgyörgyi *Makrai*, naláczi *Naláczi*, felső-szilvási *Nopcsa*, puji *Puy*, klopotivai *Pogány*, ponori *Ponori*, kéméndi *Váradi*, alpestesi *Válya*. S végül, kik nem Hunyadmegyéből íratják magokat, de régtől fogva a megye tagjai: a karánsebesi *Ivuly*, toronyfalvi *Tornya*, bélteki *Vadas* család.

S hogy becses jegyzékében semmi se maradjon figyelmen

kívül, oda veti: »Lozsád olyan helység mely mai napig is a régi székely mód szerint, ágazatokra oszolva bírja három falu javait, úgy mint: a *Fekete, Györfi, Zudor* ágazatok, s ezek onnan is íratják magokat.«

S hogy emlékezetét utánpótoljuk, kimaradtak: a *Benedikti*, báró *Györfi*, báró *Jósika*, gróf *Kuun*, *Zeyk*, s az akkor még élő gróf *Gyulai* családok; kikről »Erdély nevezetes családai«-ban bővebben megemlékeztem, az általam tárgyalt 24 hunyadmegyei család között, mit aztán Nagy Iván »Magyarország családai«-ban kiegészített. E családok a következők: Alsó, Barcsai, Benedikti, Brádi, Brúz, Csolnokosi, Eperjesi, Györfi, Gyulai, Hollaki, Hunyadi, Jósika, Kapi, Kendefi, Kenderesi, Kozma, Kriszcsóri, Kun, Macskási, Makrai, Nalácsi, Nopcsa, Váradi és Zeyk.

Végigpillantva a Dobai és általam ismert kihalt és élő hunyadmegyei családok névsorán, előadásom célja nem volt más, mint Dobai reminiscenciáit közzétenni. Hangsúlyozni társulatunk családtörténeti mozgalmának jelentőségét, mi a tudomány szolgálata mellett nem lehet más, mint az, mi abban a sötét korszakban Erdély nevezetesebb családjai megéneklésére indított, mit munkám végszávaiban így fejeztem ki: egy nemes ambíciót kívántam termékenyíteni, mely családaink falanxát, a nemzet érdekében tisztelben tartassa. Mert minden családdal a nemzeti ügy egy magfája pusztul ki.

Előszámláltam a családokat, nyissunk minden névnek egy lapot s jegyezzük, melyik mit hozott a nemzet, a haza és szűkebb hazája (megyéje) oltárára. Mint a hogy már több vármegye megtette vagy teszi, hagyjuk fenn, kiknek köszönhetjük ezredéves fennmaradásunkat, kik ünnepelték meg a Milleniumot, s kik kezébe teszi le a génius a második ezerévünk kezdetét — Hunyadmegyében.

Hunyadmegye legrégibb tisztkara.

(A XV. század végéig.)

Tudvalévő dolog, hogy a hunyadi főesperességet legelőször 1265-ben találjuk meg, midőn Céba »*hungnodi*« főesperes a gyulafejevári káptalan tagjaival együttesen arról tanúskodik, hogy (Borsa nb.) Gyula fiai a dobokamegyei Polyán nevű birtokot sógoruknak, Ivánnak, eladják.¹ Mint önálló megyére legelőször egy 1276 nov. 25-én kelt okíratban akadtam reá, midőn arról van szó, hogy a gyulafejevári káptalan Bihar megyében fekvő kőrösfői birtokát az erdélyi püspöknek »*Hunod*« megyében a Sztrigy-folyó mentén lévő Piski nevű birtokával felcseréli.²

Ez utóbbi adatból minden kétséget kizáró módon kiviláglik tehát, hogy e megyének legalább is már 1276-ban külön tisztviselei voltak. Mindamellet még sem mondhatjuk, hogy *árpádkori* hunyadmegyei tisztviselet ismernénk. A »Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat« (1880-iki) első Évkönyve közöl ugyan egy oklevelet, melynek értelmében Hunyadmegyének már 1295-ben lettek volna ismeretes tisztviselei, át is ment ez okírat szövege a »Hazai okmánytár« VIII. kötetébe, de, mint majd alább meglátjuk, ez okíratnak mindkét helyen közzétett keltezése helytelen, minek következtében az Erdélyi honismertető egyeslet XXIX. archivumában általam közölt hunyadmegyei archontologiai adatok egy része,³ valamint más kutatóknak egyéb helyen nyilvánított, e keltezésen alapuló állításai és következtetései ezennel valódi értékükre redukálандók és helyreigazítандók.

¹ A »Hazai okmánytár« VI. köt. 135. 1.

² Fejér: Codex diplomaticus V. 2. köt. 371. 1.

³ Ld. a nagyszebeni »Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde« (1899-iki) 29. kötete 255—256. lapján.

A Hunyadmegyről szóló legrégibb okíratí kútfők oly gyéren folynak, hogy a nyilvánosságra jutottak alapján e megye *legrégibb* tisztviselőinek csak némileg teljes sorozatát sem lehet összeállítani s a mit egyáltalában az ismertek csekély csoportjáról tudunk, az is oly keveset nyújt, hogy az illetők életírásáról szó sem lehet. Az adott körülményeknél fogva azzal kell tehát beérnünk, hogy ezt a gyér anyagot legalább chronologiailag feldolgozzuk.

1. Márton főispán.

1333.

Hunyadmegyének ez idő szerinti *első ismert* tisztviselője ¹ bizonyos Márton főispán és dévai várnagy, ki az alább nevezettekkel együttesen Déván 1333. szept. 29-én a Hasdadiak osztályozási ügyében ítélt. 1366-ban már »néhai.« ² Meghatározására tehát semmi nyomunk sincs, mindamellett mégis felemlítjük, hogy Bogár fia Márton (a felvidéki Berencsiek őse) 1324-ben Szilágymegye főispánja s hogy — miután biztossággal nem mondhatjuk, hogy 1333-ban már nem élt — nincsen kizárva annak a lehetősége, miszerint szilágyi főispánságát a hunyadival cserélte fel; a mi annál is valószínűbb, mivel tudjuk, hogy Bogár fia Márton már 1324 előtt a Károly király és Baszaráb havasalföldi vajda közötti alkudozások alkalmával, mint királyi követ működött, és így nagyon is természetesnek látszik, hogy Károly a Baszaráb által 1330-ban szenvedett nagy kudarcz után a vidékkel és lakóival ismerős Mártont a Baszaráb országával határos Hunyadmegyének kormányzójává nevezte ki.

2. Aranyi István szolgabíró.

1333.

Előfordúl az előbbivel ugyanazon napon és ügyben; a valószínűség a mellett szól, hogy 1366-ban ő sem élt. Meghatározására szóló adataink nincsenek.

3. Keresztúri Péter szolgabíró.

1333.

Keresztúri Pál fia, ki a két előbbivel ugyanazon időben és ügyben szerepel; úgy látszik, hogy 1366-ban már nem élt.

¹ Megjegyzendő, hogy a várnagyokat nem tekintjük itt megyei tisztviselőknak. Dévának első ismert várnagyja különben *László fia Pál* 1308-ban, kinek Vörös János a rokona.

² A társulati Évkönyv V. köt. 81, 86. l.

4. *Saul főispán.*

1365.

E főispán-létéről Járai Péter erdélyi alvajdának Apródfalvi Bertalan perében hozott ítélete tesz tanuságot.¹ E Sault tartják a Barcsai-család egyik ősenek, mert dr. gróf Kuun Géza úr szerint² egész 1848-ig létezett egy határjárási egyezkedés a család egyik ágának levéltárában, melynek értelmében Saul és Ruben testvérek megosztozkodnak és Saulnak jut Saulfalva nevű barcsai birtok. Emlékét az oláh Seulia vagy Saulesti, (magyarúl Sárfalva) nevű hunyadmegyei helység őrzi.

5. *Harói Dömötör szolgabíró.*

1390.

Harói Beke [Benedek] fia János 1363 decz. 9-én és 15-én alvajdai ember, Harói Dömötör pedig 1390 jan. 26-án Hunyadmegye szolgabírája,³ ki bírótársaival együtt nevezett napon Barcsán tanusítja, hogy Sztrigy fia Péter egy év tartamára ügyvédeit vállalta. 1390 febr. 24-én azon nemesek sorában találjuk, kik Posztós Mihály temesvári bíró javára a Pala helység határjárásával megvannak bízva, de akkor és 1390 szept. 21-én egyszerűen csak mint Harói Barnabás fia Dömötör szerepel. További pályáját nem ismerjük. 1412-ben ráakadunk Harói Tamás fia Jánosra és Harói András fia Jánosra.

6. *Pestesi István szolgabíró.*

1390—1395.

1302-től 1325-ig találkozunk Ebes fiával, Alsó-Pestesi Csánáddal, ki számos rokonával együtt a keresztúri birtokosok ellen pört indít. E Csánád fia István 1390 jan. 26-án az előbbivel együtt Hunyadmegye szolgabírája,⁴ mely minőségben ugyanazon helyen és ügyben tanuskodik. Másodszor ráakadunk, mint szolgabíróra, egy oly okmányban, mely 1295 ápr. 19-iki keltezéssel tétetett ugyan közzé, de a melyről majd alább kimutatjuk, hogy száz évvel később állíttatott ki.

A »Turul« 1896. évf. 29. oldalán azon határozott vélemény-

¹ A Hazai okmánytár VIII. köt. 72. l.

² Lásd 1899. évi elnöki megnyitóbeszédében e kötetünk 8. lapján.

³ A Barabás-féle: Teleki-okmánytár I. köt. 223. l.

⁴ Ugyanott, az id. helyen.

nek adatott kifejezés, hogy e Csanád fia István, hunyadmegyei szolgabíró a Csanád nb. Waffa comesnek (1247 † 1256 előtt) a fia. A jelzett értekezés érdemes szerzője nyilván arra támaszkodik, hogy a szolgabíró említő okirat keltezése 1295-re mutat. Miután azonban tudjuk, hogy ez helytelen, — hogy Pestesi Csanád atyja nem Waffa, hanem Ebes — a vele egyidejűleg (1302-ben) szereplő rokonai között egyre sem akadunk, kit a Csanád-nemzetségnek eléggé ismert nemzedékrendjébe beleilleszteni tudnánk, és a Csanád-név — bár ritkán — más nemzetségbeli egyénéknél is előfordul: kézzelfogható, hogy Pestesi István szolgabíró és rokonai nem a Csanád-nemzetség tagjai. Megjegyzendő még, hogy a Csanád nb. Telegdi-család 1337-ben Pestesen birtokol ugyan, de e Pestes nem hunyad-, hanem aradmegyei helység volt.

7. Pestesi Mihály szolgabíró.

1395.

Bencze fia: Pestesi Mihály 1395 ápr. 19-én az előbbivel együtt mint szolgabíró működik ugyanazon helyen és ügyben.

8. László főispán.

1395.

A társulati Évkönyv I. köt. 77. és a Hazai okmánytár VIII. köt. 350. lapján egy 1295 ápr. 19-én kelt oklevelet közöl, melynek értelmében Miklós fia: László mester, dévai várnagy és Hunyadmegye főispánja, Pestesi Csanád fia István és Pestesi Bencze fia Mihály hunyadmegyei szolgabírákkal együtt a fentebbi napon Barcsán tanúsítja, hogy a Bujtur (Bojtör) helységben székelő nemesek kérésére nevezett napon a bujturi birtokot ezek között felosztották. A megye egyéb nemesei sorából tanúkként szerepeltek Illyei Sándor fia Dénes és Sztrigy fiai Péter és Dénes.

Az előttem fekvő okirat¹ keltezése így hangzik: »anno II nonagesimo quinto«; érdemes kiadójának, dr. Súlyom-Fekete Ferencz úrnak tehát teljesen igaza volt, midőn azt 1295-nek vette, de az okirat tartalmának összehasonlítás útján tett elemzése bebizonyítja, hogy keltezése hamis. Már maga az az alaki körülmény, hogy az okirat írója az ezres számot (Mo = Millesimo) kihagyta, elég gyanússá teszi a dolgot; s miután korántsem mondhatjuk,

¹ Dr. Súlyom-Fekete Ferencz úr, kinek szívessége lehetővé tette, hogy az okirat eredetijét megsejmelhitem, fogadja e helyen is őszinte köszönetem kifejezését.

hogy az ezres szám mellőzése vagy kihagyása az akkori okiratok kiállításánál divó volt, igen természetesnek kell találnunk, hogy az írrok szórakozottságában az évszázadot jelölő harmadik egyest is elfeledte. Egyébiránt az oklevél cursivra hajló írása is a XIV. század végére utal, a mikor az írás nem volt olyan calligraphicus, mint száz évvel előbb; de meg a B betű lefektetett írási modora is mutatja, hogy az oklevél 1395-ből való, a mit az alábbi körülmények is kétségkívüli dologgá tesznek. Nézzük csak:

A Teleki-okmánytár I. kötetének 223-ik oldalán egy okmányt tesz közzé, melynek erejével István dévai, *Miklós fia János* hátszegi várnagy, *Csanád fia István* és *Harói Demeter* hunyadmegyei szolgabírák Barcsán 1390 jan. 26-án tanúsítják, hogy *Sztrigy fia Péter* egy év tartamára ügyvédeit bejelentette.¹

Miután már most tudjuk, hogy a szintén Barcsán 295 évi keltezés alatt kiállított okmányban (Pestesi) Csanád fia István szolgabíró és Sztrigy fia Péter tanu szerepel, kézzelfogható, hogy a két okmány között szerves összefüggésnek kell lennie. Csak az a kérdés: hogy kettejük között melyik a helyes keltezésű? Erre pedig a következők válaszolnak: *Miklós fia Benczenczi János, hátszegi várnagy* tanúsítja Hátszegen 1390 okt. 28-án, hogy Posztós Mihály temesvári városbíró és az oláh Tátul előtte a hátszegi kerületben fekvő palai birtok iránt egyezkedett.² Miután már most látjuk, hogy az 1390 jan. havában kiállított okmányban szereplő Miklós fia János hátszegi várnagy 1390 okt. hóban szintén említetik, kétségkívüli dolog, hogy Csanád fia István 1390-ben és *nem* 1290-ben volt szolgabíró. Továbbá látjuk, hogy az aradi káptalan, midőn 1390 okt. 31-én a fentebbi palai ügyben határjarást eszközöl, Zsigmond királynak egy Temesvártt 1390 szept. 21-én kelt parancsára hivatkozik, melynek értelmében többek között a következő királyi emberek vannak kijelölve: 1. Barnabás fia: *Harói Demeter* és *Hystergi Péter*.³ Látjuk tehát, hogy Harói Demeter, ki 1390 januáriusában Pestesi Csanád fia István mellett szolgabíró, ugyanazon év szeptemberében is említetik; Hystergi Péter pedig

¹ Megjegyzendő, hogy az okmányban szereplő »Stephanus Chanadini,« az egyik szolgabíró nem »Csanádi István,« hanem — mint már mondtam — Csanád fia István.

² A Temesmegyei oklevéltár I. köt. 195 l.

³ Ugyanott 196. l.

nem más, mint az 1401 óta az erdélyi alvajdasággal felruházott Sztrigy (de Strigh, Stryg, Strygh, Sztrigy, Istrig, Iztryg) Péter, ki-ben Sztrigy fia Pétert ismerjük fel, a ki 1390 januáriusában ügyvédeit vallja.

Mindezekből tehát megczáfolhatatlanul kitűnik, hogy Miklós fia László főispán és a vele együtt működő Pestesi Csanád és Mihály szolgabírák *nem* 1295-ben, hanem 1395-ben szerepeltek. Különben még azt is betudjuk bizonyítani, hogy Pestesi István szolgabírónak az atyja, Ebes fia Csanád, 1302—től 1325-ig ismeretes, a mi szintén kizárja azt, hogy fia harmincz évvel *korábban* lett légyen szolgabíró.

Benczenczi Miklós fia János hátszegi várnagyról pedig tudjuk, hogy neje: Kelneki Anna (1388) és leányai Dorottya és Anna 1394-ben élnek. 1400-ban már csak özvegyéről van szó, 1397 és 1411-ben fiát (Lászlót) is ismerjük. Kétséget sem szenvedhet továbbá, hogy azon Miklós fia János piskinczi nemessel és dévai várnaggyal azonos, ki 1387 febr. 2-án a kalánteleki knyéz és fivérének a Sztrigy folyón lévő malomhelyét zálogba veszi.¹

9. Hunyadi Simon főispán.

1431.

Négy megyei bírójával 1431 május 15-én jogosító levelet ad Malomvízi Annának, a csak pár nappal előbb meghalt Farkadini János özvegyének, a saját és Aranyi Máté szomszédos birtoka közti határ megállapítására.²

Megállapítására nincsenek ugyan egyéb adataink, de annyi áll, hogy biztossággal nem szabad őt a királyi Hunyadi-családdal rokonságban lévőnek tartanunk. Mert egészen eltekintve attól, hogy Vajda-Hunyadon egyéb birtokosok is használhatták a Hunyadi nevet, nem szabad felednünk, hogy még egy más (Bánfi-) Hunyadi helység is létezett. Valószínű azonban, hogy Hunyadi Pál ardszisz; cz. püspökkel rokon, ki 1451-ben Hunyadi János kormányzónak követeként szerepel.

¹ Az Országos levéltár DL. 29435 sz. a.; dr. Pauler Gyula úr szíves közlése.

² Dobó József gyűjteményéből közölte Kenderesi Ferencz a »Tudományos Gyűjtemény« 1831. évf. VII. f. 31/2. lapján, a honnan Teleki »Hunyadiak kora« I. köt. 47. l. hibásan 1451-re, Hunyadi Simont pedig *alispánnak* teszi.

10. *Kérei Kristóf főispán.*

[1468.]

Miklós fia László után majdnem egy század zajlik le, a nélkül, hogy e hosszú tartam alatt, Hunyadi Simonon kívül, hunyadmegyei tiszttviselőre akadnánk. Csak 1478 okt. 20-án mondja egyik oklevél,¹ hogy Rédei János erdélyi alvajda és Kérei Kristóf Hunyadmegyének ispánjai.

A mi Rédei Jánost illeti, már itt ki kell emelnünk, hogy erdélyi alvajdai minőségében csak 1470-ig ismerjük, hogy 1473-ban már csak »volt erdélyi alvajda« és hogy 1475-ben már nem él,² és hogy egyetlen egy okmány sincs még közzétéve, mely őt erdélyi alvajdasága idejében egyúttal Hunyadmegye ispánjának is nevezné. Ebből tehát következik, hogy a fentebbi okirat keltezése (»7-mo octavo«) helytelen, hogy 1468-ra teendő, és hogy akkor csak Kérei Kristóf a hunyadmegyei főispán.

Kere, Kére vagy Köre nevű helységet jelenleg nem ismerünk, miért is a nevezett főispánt közelebbről meg nem határozhatjuk; de ismerünk Torontálmegyében egy Kere vagy Köre nevű helységet még 1503-ban és még más Kérei-családbelit. Kérei István 1470 decz. 27-én a marosszéki székelyek alispánja és görgényi várnagy; Kerey Balázs pedig († 1519 június 18-ika előtt) a sabáczvári bánság tiszttviselője.

11. *Alpestesi Csanád Bertalan szolgabíró.*

[1468.]

Kétségkívül a már ismert Ebes fia Csanádnak egyik ivadéka, ki a fentebbivel együtt ugyanazon napon és helyen a Haszdadiak pörös ügyében bíraskodik.

12. *Lozsádi Benedek szolgabíró.*

[1468.]

Bereczk fia; előfordul az előbbi kettővel ugyanazon napon, helyen és ügyben.

13. *Boiczai András alispán.*

1479.

Wayca-i András 1479 márcz. 16-án az alábbival együtt hu-

¹ A társulati Évkönyv V. köt. 96. l.

² Csánki: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I. köt. 83. és a »Turul« I. köt. 123. l.

nyadi várnagy és a megyének ez időszakbeli első ismert alispánja.¹ Hogy mely helység legyen e »Wayca« alatt értelmezendő, határozottsággal meg nem mondhatjuk, mert e megjelölés esetleg több helyre ráillene; de azt hisszük, hogy ez a Boica szlávok kiolvasásából lett Woica = Vaica.

14. *Temesvári Vincze alispán.*

1479—1483.

Működik 1479 márcz. 16-án a fentebbivel együtt, mint hunyadi várnagy és megyei alispán ugyanazon ügyben; 1481 febr. 13-án ugyanazon minőségben szerepel, midőn Tivadar knyéz utódainak a törzsöki birtokot statuálja;² utóljára mint várnagy és alispánra 1483 jun. 24-én akadunk rá, midőn Hasdadi János Mihály előtte s tisztársai előtt egyik szözlőjét elzalogosítja.³

15. *Harói Csuka Tamás szolgabíró.*

1479—1483.

Felmerül mint Thomas *Chwka de Haro* szolgabíró 1479 márcz. 16-án, midőn a két előbbi alispánnal együtt Hasdadi János Mihály birtokügyében tanuskodik. 1481 febr. 13-án Fejér XI. 506. l. szerint Harói János a szolgabíró, de ez, úgy látszik, helytelen adat, mert más kútfők ellene mondanak. Megtaláljuk különben 1483 jun. 24-én megint »Thomas chwka de Haro« szolgabírót, ki ugyanazon Hasdadi János Mihály elzalogosítási ügyében szerepel.⁴

16. *Alpestesi Máté szolgabíró.*

1479—1483.

1479 márcz. 16-tól 1483 jun. 24-ig az előbbivel együtt, mint szolgabíró, ugyanazon ügyben és helyen fordul elő.

17. *Nagy Pál [al]ispán.*

1481—1483.

Felmerül Temesvári Vinczével együtt 1481 febr. 13-án, mint hunyadi várnagy és megyei [al]ispán, mely két tisztségét 1484 jun. 24-én is viseli. Miután a kútfők őt csak »paulus magnus«-nak nevezik, meg nem határozhatjuk.

¹ A társulati Évkönyv V. köt. 97. l.

² Fejér XI. köt. 505. l.

³ A társulati Évkönyv V. köt. 98. l.

⁴ Ugyanott az id. helyen.

Hunyadi Péter András főispán.

1488.

Tanúsítja Barcsán 1488 jul. 1-én, mint hunyadi várnagy és megyei főispán, hogy az Alpestesi család két tagja egyik nő-rokonát bizonyos telekkel megajándékozta.¹

Vizkőz dr. Sólyom-Fekete Ferencz szerint a borbátvízi járásban még ma is létező Hobicza helységgel azonos; korábbi történetéből ismeretes, hogy 1412-ben az oláli Lehel fiai és rokonainak birtokát képezte.

19. Harói Bálint szolgabíró.

1488.

Működik a fentebbivel együtt 1488 július 1-én ugyanazon helyen és ügyben.

20. Harói Péter szolgabíró.

1488.

A két előbbinek tisztvársa 1488 jul. 1-én.

21. Keresztúri Kelemen szolgabíró.

1488.

A három előbbivel együtt 1488 jul. 1-én ugyanazon ügyben és helyen. A Keresztúri-család első ismert őse bizonyos Ján, kinek fia István 1302-ben már nem élt, és ki Telek, Mihály, András, Jankó és Egyed nevű fiakat hagyott hátra maga után. Kelement még 1507 jan. 20-án is ismerjük, midőn mint egyszerű birtokos Szentimrei Dániel ügyvédeként van megnevezve.²

22. Bikali Bikali János főispán.

1494, 1500, 1503.

Bikali (Bykly) János 1494 aug. 12-én hunyadi várnagy és főispán,³ mely minőségben Barcsán a Sztrigyi és Barcsai-családbeliek közt bizonyos birtokügyet rendez; 1496 jan. 3-án csak hunyadi várnagy;⁴ midőn 1500 nov. 3-ikán újra találkozunk vele, akkor csak hunyadmegyei főispán;⁵ 1503 febr. 21-én »Johannes

¹ A társulati Évkönyv I. köt. 68. l.

² A Teleki-okmánytár II. köt. 292. l.

³ A Teleki-okmánytár II. köt. 195. l.

⁴ Amlacher: Urkundenbuch von Broos 61. l.

⁵ A társulati Évkönyv V. köt. 99. l.

Bijklij de Bijkol« néven még mindig hunyadmegye főispánja;¹ 1504 aug. 7-én »Bykoli János« néven többekkel együttesen a somkerek-i Erdélyi és Csekeiek közötti ügyben választott bíró szerepében működik; 1507 jun. 29-én ugyanazon ügyben újra választott bíró, de most már »Johannes Bykly de Bykol« néven szerepel,² a mi a fentebbi hunyadmegyei főispánnal való azonosságát kétségtelenné teszi. Ő tehát kolozsmegyei család sarja.

Családi viszonyaira némi fényt vet az a körülmény, hogy 1503 kezdetén (Katisz nb.) Harinnai Farkas Jánossal együtt néhány öregebb Harinnai Farkas Miklós leányát Dorottyát, özv. Illyei Dénesi Jánosnét, hitbéri és leánynegyedi követeléseire nézve kielégítette. Továbbá tudjuk, hogy Bikali György 1450-ben erdélyi alvajda és a székelyek ispánja.

23. *Szentgyörgyi Császár Dömötör szolgabíró.*

1494.

Működik a fentebbivel együtt ugyanazon helyen és napon, mint szolgabíró.

24. *Keresztúri Furka Balázs szolgabíró.*

1494.

A két fentebbinek tisztvársa 1494 aug. 12-én. A már ismert Keresztúri család tagja, melyből többek között bizonyos Miklósnak Balázs és Lőrincz nevű fia a »Furka« nevet viselték. E Miklós fia Balázs — a fentebbi szolgabíró — szerepel még 1496 febr. 16-án is, de akkor csak birtokos.

25. *Bojtori György alispán.*

1496.

Az 1395-ből ismert család sarja. Tanuskodik mint alispán 1496-ban a Keresztúri Furka család birtokperében.³

26. *Pestesi Zakariás alispán.*

1496.

Az előbbinek tisztvársa ugyanazon ügyben és napon.

*

Tudjuk, hogy a mai Hunyadmegyének egyik részét a valamikor önálló *Hátszeg-vármegye* képezte, melyet Zsigmond király

¹ A Székely oklevéltár III. köt. 152. 1.

² A Teleki-okmánytár II. köt. 265, 298. 1.

³ A társulati Évkönyv I. köt. 72. 1.

még 1390-ben is megyének nevez. E megyének egyetlen egy *árpád-kori* tisztviselőjét ismerjük: az 1276-ban előforduló »*Petrus* magister agazonum comes de *Hatzak*«-ot. Ennek meghatározására szolgáljanak a következők: ¹¹

Az ősrégi hazai Aba nemzetség abaújbármegyei ágából bizonyos Dávidot ismerünk, ki 1280-ban még él és kinek három fia Erdélylyel szoros kapcsolatban áll. Egyikök, Finta, az abaújbármegyei Szaláncz birtokosa, 1278-tól 1279-ig erdélyi vajda, később nádor; egyetlen leánya az Erdélylyel szintén összefüggésben állt (baranyamegyei) Kán nb. Gyulának a neje. Dávid másik fia: Amadé 1280-ban Szebenmegye főispánja, később szintén nádor, mely minőségben 1311-ben Kassán egy utczaizendülésnek áldozata lett. Fiai Karoly király ellen fellázadván, hazájukat elhagyták, úgy hogy későbbi nyomaira biztossággal már nem akadhatunk.

Péter, Dávidnak harmadik fia, ki Finta magvaszakadtán a szalánczi várat örökölte s kit azért a »Szalánczi« név illet meg, 1274 szept. 25-én kezdi meg pályáját, mely napon mint az Osl nb. Herbert utódja, a király lovászmestere; ez állásban találjuk őt még 1279 márcz. 13-án is, csak hogy a mellett 1274 szept. 25-től 1275 április 3-ig Szolgagyörmegye főispánja is volt; 1276-ban átveszi Hátszegmegye kormányzását,¹ melyet azonban csak rövid ideig tart meg; 1277-ben Somlyómegyének főispánja, 1279-ben pedig Szebenmegyéé. 1280-ban átveszi tőle az utóbbit fivére: Amadé, míg maga (*Péter*) az országbírói hivatalt kapja. 1281 ápr. 21-től 1283 nov. 11-ig királyi tárnokmester; utóljára 1284-ben akadunk rá, midőn »Börényi« *Péter* néven a király báróinak sorában fordul elő, a nélkül, hogy a tőle akkor elfoglalt hivatalt ismernők; annyit tudunk csupán, hogy 1284-ben már más a királyi tárnokmester. Halála évét nem ismerjük. Fiai folytatták az Aba nemzetség ez ágát, melyből számos család származik.

*

Átkutattam a rendelkezésemre állott okirati anyagot, de minden erőltetésem mellett is a felsoroltaknál több tisztviselőt nem tudtam kimutatni. Ha számukat más erdélyi megyéknek a XV-ik század végéig kimutatható tisztviselőivel összehasonlítjuk, azt találjuk, hogy *elenyészőleg* kicsiny. Ennek oka abban keresendő, hogy

¹ Wenzel: Árpád-kori új okmánytár XII. köt. 174. 1.

a közzétett anyag alig anyagnak mondható, a közzé nem tett pedig részint magán-, részint nyilvános levéltárakban őriztetik, hol nem éppen minden kutató számára hozzáférhető.

Tudjuk, hogy a terjedelmes Hunyadmegyében még roppant nagy okirati anyag van egyesek és községek levéltáraiban, ládáiban, könyvtáraiban stb. százéves porral betakarva, melynek lerázása után a megye régiebb idejében működött tisztviselőinek egész seregére ráakadnánk; arról pedig, hogy ily természetű anyag az Országos levéltárban található, meg vagyok győződve.

A megye ki akarja adni monographiáját, melynek egyik kimagasló részét mindenesetre a megye története van hivatva képviselni. Ha valamely megyének története alatt csak a megyének az országos történet keretébe való belenyúlását és a nagy közös anyaföldön lezajlott események előidézésében kifejtett szereplését értjük, akkor elég megyére akadunk, melynek legrégebb történetét minden mesterkélt kinyújtás és bőbeszédűség mellett is egynéhány lapon megírhatnók; de mivel a megyének történetét elsősorban a megyének *helységei* és *azoknak családjai*, mindenkor *tisztviselőivel* együtt alkotják: *elengedhetetlen* követelmény, hogy mindenek előtt a megyére vonatkozó minden néven nevezendő és bárhol található okirati anyag, mint »Hunyadmegye okmánytára« a megye később megírandó történetének vezérfonalául szolgáljon.

Hangoztatta ezt már Hunyadmegye történetének nagyérdemű kutatója: dr. Sólyom F. Ferencz is, midőn 1887-ben Hunyadvármegye okmánykincseiről értekezvén, a Kendeffy-család okleveleiről reményének adott kifejezést, hogy társulatunk »a derék és áldozatkész család tagjainak hozzájárulásával, éppen e levéltár kincseit közre fogja bocsátani, még pedig a *Hunyadmegyei Diplomatarium* legelső kötetei gyanánt.«¹

Hangoztatta ezt társulatunk n. é. elnöke: dr. gróf Kuun Géza, és t. titkára is különböző üléseken, s míg Hunyadmegye közönsége *legalább a mohácsi vészig*, 1526-ig terjedő *oklevéltárát* a maga *teljességében* ki nem adja, higgye el, nem lehet megírni a monographiát úgy, a mint a mai tudomány követeli s a mint a megye szép múltja is megkívánja!

¹ Ld. »A magyar történelmi társulat« 1887. évi jul. 24—27-iki vidéki ki-rándulása Déva városába és Hunyadvármegyébe. (Budapest, 1887.) 35. l.)